

NOVÝ VEK

Čo sa čakalo len v ďalekej budúcnosti, o čom sme si mysleli, že príde len o 20, 30 či 40 rokov, to je už tu, prišlo to akoby cez noc. Človek ani neverí vlastným očiam, keď sa obzrie po svete, to, čo vidí, ho zarazí a ohromí! Naozaj si človek pripadá ako ten pocestný v našich rozprávkach, čo sa po púti úzkymi dolinami a zarastenými horami ocitne v zázračnej krajine, a hľadá na krásne záhrady a sady, zámky a utešené jazerá, rajske kvety a nadprirodzené bytosti. Mnohí neveria tomu, že sa stalo, čo sa stalo, ale vďaka bohu, už je raz tak! Môže síce na tieto kvety ešte doraziť víchrica a ony zvädnú, no vyschnúť a celkom vyhynúť už nesmú. Zasvieti zase slnko a všetko, čo sa chystalo vädnúť, znovu ožije.

Človek nestihne naraz a jedným dychom vypočítať všetky zmeny, čo sa stali vo svete, aké práva a nové slobody národy dostali. Ešte nikdy to na svete nešlo tak rýchlo, ešte nikdy národy nedostali toľko práv súčasne! Vyhnali starých dráčov a utláčateľov, čo v mene vlády hľadeli len na seba, svoju rodinu a jej bohatstvo a postavenie, čo v mene národa lúpili a zdierali, pod zámienkou ochrany slobody slobodu potláčali, vyhnali starých hrdlorezov, čo v mene verejného poriadku nedovolili pohnúť sa ani lístku na strome, slobodu slova a tlače dusili, netrpeli žiadne spolky, aby ľudia nemohli o sebe hovoriť a seba samých si uvedomiť, na všetky spolky a slobodomyselných jednotlivcov nasadzovali celé krdle špehúňov, a aj ich na celé roty špiónov obracali, národy vyciavali a z ich mozoľov si len hry a zábavy robili, iných k ničomu nepustili, len samých zemanov, grófov a barónov do úradov dosadzovali, akoby nikto iný nebol dostatočne schopný. Tých teda, ako sa vraví, zmietol víchor a vytrhol ich z koreňa, vytrhol Ľudovíta Filipa i s jeho pomocníkmi a podplatenou zberbou atď. S nimi sa starý, ale naozaj starý, spráchnivený poriadok, či skôr neporiadok rozsypal a spod nánosu sa zazelená nová čerstvá lúka. Národy sa vyrovnali v práve a

slobode. „Mne tak, ako tebe,“ znie heslo ľudí v západoeurópskych krajinách. Vybojovali si účasť na štátnych záležitostiach, lebo už nemali záujem na tom, aby ich vláda ako deti opatrovala, vybojovali si právo spolčovania, t. j. spolky, ktoré budú slúžiť dobrej veci, a vybojovali si ochranu všetkých žiadostí a práv, slobodu slova a tlače. To, že sa ten starý neporiadok už iba o slabé korene opieral, je jasne vidno z toho, že ho tá víchrica naraz k zemi zrazila, a všadeprítomný pohyb národov dokazuje, aké hlboké korene už v ľudstve zapustili myšlienka slobody a ľudských práv. Nepomohli ani vojská, ani delá, národné pohyby ich zrazili a rozprášili ako vietor kopu prachu. Veľká príučka pre vládcov, veľká skúsenosť pre národy!

I v našej vlasti sa stali nečakané prevraty. Keď nový poriadok vstúpi do života, sotva sa v nich ľudia spoznajú. Všetka urbárska povinnosť slúžiť, ktorá náš ľud zožierala horšie ako Židov egyptské zajatie, je už preč! Nebudú viac zástupy a krdle nevoľného ľudu na panské roboty nútiť a vyháňať, nebudú viac drábi a hajdúsi s palicami v rukách stáť za chrbtom biedneho ľudu a naháňať ich do ťažkej nechutnej roboty, nebudú sa viac kadejakí nevzdelanci a surovci, a často i darebáci, ba ani rozliční panskí sluhovia, kasnáríci, išpánici, pisáríci, dvorskovci voziť po našom biednom ľude, neustále mu nadávať, hrešiť ho, zaobchádzať s ním len ako otrokmi, statočným a poriadnym obyvateľom len ako nejakým sluhom tykať, nebude viac náš biedny ľud mozoliť, aby sa druhí vypásli a vykrmili, pili a výskali, tancovali a hodovali, zatiaľ čo on sám v hlade a smäde bolestne vzdychal a sotva lapal po dychu. Náš ľud už nebude musieť čakať na panské desiatky, kým sa jeho milosti zapáči najkrajšie kríže a snopy si z úrody povyberať, nebude ho už pán súdiť a ľud sa po panských súdnych dvoroch ťahať: všetko je už zrušené a do večnej priepasti zhodené. Ľud je už slobodný, stane sa z neho obyvateľ krajiny a človek! Aj zemianstvo už dane platiť musí ako akýkoľvek iný občan, nebude už mať výsady a prednosť pred druhými, lebo má každý rovnaké práva pre súdom a zákon platí tak, ako to

pekné slovenské porekadlo hovorí: „Mne tak ako tebe.“ Odteraz už nebude len zemianstvo posielat' svojich poslancov do snemu, budú ich posielat' všetci obyvatelia krajiny a ľud si bude volit' takých poslancov, čo poznajú jeho potreby, čo to s ním myslia dobre. Doposiaľ to bolo celkom inak. Len zemianstvo si posielalo na snem svojich zástupcov, ktorým bola vždy bližšie košela ako kabát. Už sme dostali slobodu tlače, môžeme si teda hovoriť a písať, čo sa nám chce, ale tak, aby sme bezdôvodne nespravodlivo neurazili vrchnosti a hlavné štátne zákony či iné osoby. Ak sa však stanú neprávosti či niekto zneužije svoje práva, či ten, či onen, či taká jeho milosť, alebo onaká urodzená milosť, alebo nejaká veľkomožnosť, či jeho osvietenosť alebo ktorákoľvek iná vyvýšenosť, bez milosti s nimi preč! S touto slobodou sme dostali i iné, napr. slobodu spolčovania, nepotrebujeme už teda pri zakladaní dobrých, nevinných a užitočných spolkov sem a tam behať a o potvrdenia ponížene prosiť. Tak napríklad náš Tatrín, spolok dobrý, znamenitý, ktorý sme založili na vydávanie kvalitných slovenských kníh a na podporu šikovných mladých mužov, je už zo zákona potvrdený.

S týmto veru môžeme byť zatiaľ spokojní a môžeme z celej duše volať slobode na slávu. Keby sme aj z národnostného hľadiska dostali to, čo nevyhnutne potrebujeme, boli by sme už úplne slobodní a spokojní. A možno by sme to aj boli ľahko dostali, keby sme už boli na to pripravení a keby sme mali aspoň jedno vzdelané mestské centrum. Čas nás však zastihol nepripravených, náramne nám uškodila tá naša zdĺhavosť a váhavosť, tá naša chabosť a slabosť, to naše staré zaťaté otroctvo. Keby sme len tú petíciu, ktorú sme v našich novinách viackrát navrhovali a na ktorej sme sa v Tatríne uzniesli, mali už hotovú! No ale zľutuj sa, Bože! Petícia dávno navrhnutá, páni Rimavský a Daxner ju výborne prepracovali, a predsa sa nedokončila a neprišla k nám včas. No aj ju by sme boli nahradili, keby sme mali jedno mestské centrum, kde by bolo veľa vzdelaných a ochotných mešťanov, ktorí to s nami a naším životom myslia dobre. Tí by sa

mohli poponáhľať, dohodnúť sa na tom, čo prednesieme, petíciu napísať a poslať. Paríž Francúzom, Berlín Prušiakom, Viedeň Rakúšanom, Lipsko a Drážďany Sasom, Mníchov Bavorom pomohli, my však ešte ani len malú napodobeninu týchto veľkých miest nemáme. Ešte však nie je všetko stratené, ak sa ukáže dostatok vôle, môžeme ju nahradiť. Podáme petíciu o záležitostiach, ktoré sa týkajú Slovákov, ministerstvu osvety a budúcemu snemu v Pešti, a potom nech tí páni vidia, že hľadáme pravdu, že nechceme nič zlé, nič nebezpečné, že žiadame len osvetu a vzdelanosť aj pre náš zanedbaný národ, že chceme len to, po čom v tomto veku slobody a osvety túžia všetci. S týmto cieľom už jeden náš rodák pripravuje Príhlas k slovenskému národu, aby všetci pochopili, o čo nám ide a čo majú podpísať. Vytlačený sa onedlho rozpošle po našich krajoch. Teraz žiadame našich národovcov, aby body v ňom obsiahnuté preložili do maďarčiny, podpisové hárky otvorili, dali ich podpísať všetkým bez rozdielu a potom ich bez meškania poslali do Liptovského Sv. Mikuláša p. M. Hodžovi. U neho bude uložená hlavná petícia, ku ktorej sa hárky priložia a na náležité miesto odošlú. Aby však naše oprávnené prosby dostali podporu aj v budúcom sneme, musíme sa snažiť, aby sme si zvolili takých poslancov, ktorí to myslia dobre nielen s krajinou, ale aj s nami, ktorí sa za náš národ nehanbia, ale keď vidia, ako veľmi zaostáva, chápu, že potrebuje vzdelávanie. Poslancov si, ako hovorím, už budeme voliť sami, a kto je voličom, môže byť aj volený, a na to, aby sa niekto stal voličom, treba iba málo. Sme presvedčení, že sa naši ľudia budú snažiť poučiť tých, čo v ich okrskoch budú voliť a ešte sa nevedia dobre rozhodnúť a jednotlivých poslancov rozoznať. Kto žiada, berie, kto klope, tomu sa otvorí, to je pravda svätá. Musíme sa i my tak zariadiť. Hanbu a posmech by sme pred Bohom i svetom utržili, keby sme ani len so svojimi žiadosťami nevedeli chlapsky vystúpiť. Ale o tom obšírnejšie v budúcom vydaní novín.